

Een beschrijving van de IJsselhoeve en het erf
de uitkomsten van de hoevegesprekken:
kenmerken van IJsselhoeven en erven

isbn 90 78335 10 6

STICHTING IJsselhoeven

deel 8 van de IJsselhoevendocumentatie
IJsselhoeven in de IJsselvallei
behoud door verandering

Inhoud van de IJsselhoevendocumentatie

1. Een overzicht van de IJsselhoevendocumentatie, het project 'IJsselhoeven, schakelen en verbinden' en de Stichting IJsselhoeven welke informatie hebben we, wat heeft de Stichting IJsselhoeven gedaan en hoe gaan we verder?
2. Atlas van de IJsselhoeven
een atlas met kaarten, foto's van de boerderijen in de IJsselvallei, op CD
3. Minne aan de Rivier
een essay over het gewone, het bijzondere van de goede kant van de IJsselvallei
4. De historie van de landbouw en de hoeven in de IJsselvallei
de IJsselhoeven als getuigen van een rijk agrarisch verleden
5. De geschiedenis van het hoogstamfruit in de IJsselvallei
fruitteelt, tientallen jaren een bloeiende bedrijfstak
6. Verhalen over de IJsselhoeven en de IJsselvallei
drie verhalen opgetekend door bewoners in het gebied
7. De noordelijke IJsselvallei: identiteit en ontwikkeling
wat zijn de kernkwaliteiten van het gebied?
8. Een beschrijving van de IJsselhoeve en het erf
de uitkomsten van de hoevesprekken: kenmerken van IJsselhoeven en erven
9. Nieuwe ontwerpen voor boerderijen en erven in de IJsselvallei
de resultaten van de bijeenkomsten 'ontwerpen aan boerderijen'
en 'ontwerpen aan erven en tuinen'
10. Onderhoud en behoud van boerderijen
een onderhoudswijzer voor de IJsselhoeven
11. Handreikingen bij boerderijonderzoek en bij functieverandering
Adressen
handige informatie

Het project 'IJsselhoeven, schakelen en verbinden' is mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Belvédère programma, de provincie Overijssel, de provincie Gelderland, de gemeente Voorst, de gemeente Epe, de gemeente Olst-Wijhe, het Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel, het Innovatiefonds van Het Oversticht en de inzet van vrijwilligers en bewoners.

Een beschrijving van de IJsselhoeve en het erf

de uitkomsten van de hoevegesprekken:
kenmerken van IJsselhoeven en erven

samengesteld door Ingrid van Herel, het Oversticht
op basis van de gesprekken die in het najaar van 2004
gevoerd zijn op een groot aantal hoeven in de IJsselvallei.

deel 8 van de IJsselhoevendocumentatie

Uitgave Stichting IJsselhoeven, Veessen
januari 2006

INHOUD

Een beschrijving van de IJsselhoeven en het erf

Inleiding 3

Gebouw exterieur 4

Gebouw interieur 6

Structuur van het erf 8

Landbouwkundig gebruik 11

Beplanting en structuur van het landschap 13

Beplanting op het erf 16

Sociale aspecten 18

Auteur:

Ingrid van Herel, Het Oversticht

Foto's:

foto omslag: Lies Holstein, HX

eigen collectie Stichting IJsselhoeven

Ingrid van Herel

Eindredactie:

werkgroep IJsselhoeven, Paula van Houten

Ontwerp en opmaak:

Jos Hendrix, Groningen

Drukwerk:

Scholma Druk BV, Bedum

ISBN 90 78335 10 6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

© Stichting IJsselhoeven, Veessen, januari 2006
www.ijsselhoeven.nl

EEN BESCHRIJVING VAN DE IJSSELHOEVE EN HET ERF

Inleiding

Om een breed inzicht te krijgen in de kenmerken en de problematiek van het IJssellandschap, de IJsselhoeven en de erven, zijn verspreid over het gebied zogenaamde 'hoevegesprekken' gevoerd. Dat gebeurde in het najaar en de winter van 2004. Het ging om 29 geanimeerde huiskamergesprekken, die soms tot diep in de nacht duurden. Ze vonden plaats met boeren (zo'n 45% van de gesprekken) met of zonder neventak en andere hoevebewoners. Tijdens een bijeenkomst in januari 2005 zijn de verkregen gegevens uit deze gesprekken aangevuld met informatie van diverse betrokkenen uit het gebied. Er zijn ook conclusies getrokken en enkele stellingen geponeerd. De dag heeft geleid tot nieuwe initiatieven in het kader van het gehele project IJsselhoeven.

Er is niet voor gekozen de gesprekken volledig uit te werken. Aan de hand van een aantal thema's gaan we in op de aspecten die zijn verwoord en verbeeld: het interieur van de gebouwen, het exterieur van de gebouwen, de structuur van het erf, het (landbouwkundig) gebruik, de beplanting op het erf, de beplanting en de structuur van het landschap en sociale aspecten.

Er kwamen vragen naar voren die zowel op de historische, huidige als toekomstige context betrekking hebben. Veel gesprekken zijn ondersteund met oude foto's en met de hand getekende schetsen van boerderij en erf.

Gebouw exterieur

Beschrijving

Zowel rijkere als soberder boerderijen geven uiting aan het gevarieerde karakter van de IJsselvallei. Een typische IJsselhoeve is een T-huis met naast het hoofdegebouw verschillende bijgebouwen, zoals een of meerdere hooibergen, een houtschuur, een wagenschuur, een bakhuis, een tanklokaal en kippenhok.

De voorhuizen hebben vaak een symmetrische en voorname uitstraling. De gebouwen hebben rijke, waardevolle details (bijvoorbeeld Jugendstil), verwerkt in elementen als tegelwerk, stucwerk, muurankers, bewerkte daklijsten, raamlijsten, een timpaan, windveren, sierbanden of siersmeedwerk. Vaak zien we boven de voordeur een bovenlicht met een levensboom of een ander type versiering. Rieten daken zijn veel voorkomend. Op de (T-)voorhuizen werden veelal pannen toegepast. Luiken en schoorstenen zijn niet altijd meer aanwezig.

Het besef van behoud en cultuurhistorische waarde is tegenwoordig sterk aanwezig, maar men weet niet goed welke stijlkenmerken karakteristiek zijn voor het gebouw. Nieuwe bewoners treffen oude boerderijen uit de 19^e eeuw soms aan in een slechte staat van onderhoud, zowel binnen als buiten. Het is nodig om muren te isoleren, houten vloeren te vernieuwen en de boerderij opnieuw te voegen. Dakgoten, luiken en kozijnen vragen vaak om een grondige verbouwing. Gebinten kunnen worden vervangen door staal. Poreuze dakpannen en slecht riet dienen vernieuwd te worden.

Knelpunten

- Kenmerkende elementen (schoorstenen, luiken) verdwijnen door achterstallig onderhoud en verval
- Groot onderhoud is nodig om instorting en verzakking te voorkomen; noodzakelijke vernieuwingen zijn alleen financieel haalbaar als het gebruik van de boerderij voldoende oplevert
- Men is onbekend met de stijlkenmerken
- De aanwijzing als monument wordt als negatief ervaren
- Er is onduidelijkheid over wat er met opgravingen en archeologie moet gebeuren

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- De bestemming van leegstaande gebouwen moet kunnen worden gewijzigd, zodat ze een nieuwe functie kunnen krijgen
- In sommige gevallen is nieuwbouw interessanter dan renovatie
- Er zou kennisoverdracht en advies moeten plaats vinden bij restauraties, renovaties en nieuwbouw, zodat oude stijlkenmerken behouden blijven en voldoen aan de moderne eisen
- Boerderijen moeten als complexen worden beschouwd, waarin meer wooneenheden kunnen worden toegestaan als alternatief voor verstedelijkingsopgaven in dorpen

Stellingen

- De instandhouding van gebouwen is alleen mogelijk als er functies aan worden gegeven die voldoende financiële middelen opbrengen
- Het is een taak van de Stichting om aan kennisoverdracht en bewustwording

te doen om de stijkenmerken te behouden

- De huidige generatie heeft meer aandacht voor het exterieur van de boerderij dan de oudere generatie

Gebouw interieur

Beschrijving

De interieurs van de boerderijen vertonen veel onderlinge verschillen. Zo kan een interieur zeer sober zijn ingericht met eenvoudige materialen. Met toenemende financiële middelen zijn verfijnde decoraties en luxe materialen toegepast. Het interieur kent daardoor vaak rijke, waardevolle details (o.a. Jugendstil). Denk daarbij aan paneeldeuren met motieven, balkenplafonds, vloerdelen, tegels (motieven in kleuren blauw en donkerrood), een mooie hal, trappen, bijzonder schilderwerk, sierplafonds met ornamenten, een levensboom. Veel oude elementen zijn nog aanwezig, zoals marmeren schouwen, bedsteden, binnenluiken, gewelfkelders, esterikken, opkamers en meiden- en knechtenkamers.

De hoeven hebben een groot, ruim huis met hoge kamers. De symmetrie van het exterieur zet zich in het interieur voort. In het voorhuis deelt een brede gang de woning in twee gedeeltes. Aan beide kanten van de gang liggen even grote kamers. De deel is niet meer louter voor agrarische doeleinden in gebruik en is soms ingericht als woonvertrek.

“De boerderij is zo groot, het lijkt wel een stationshal en dan zaten we de hele avond in een hoekje van de kamer aan een tafeltje...”

Hans Roothaert naar aanleiding van de interviews

De bewoners streven naar behoud van originele kenmerken, maar evenals bij het exterieur is ook het interieur toe aan grondige vernieuwingen. Fundering en vloer zijn vaak slecht, kelders staan onder water, elektra en waterleidingen zijn in slechte staat en decoraties zijn aangevreten.

Knelpunten

- In het verleden zijn vaak verkeerde keuzes gemaakt om comfortabeler te kunnen wonen, waardoor oude elementen uit de hoeve zijn verdwenen
- Groot onderhoud en restauratie zijn nodig en vereisen kennis en geld
- Kennis over materialen en toepassingen zijn moeilijk verkrijgbaar; er is behoefte aan een databank met gebundelde informatie
- Vaak is voor het achterhuis een nieuwe bestemming nodig om een restauratie financieel mogelijk te maken
- Gemeenten hebben ieder hun eigen monumentenbeleid (monumentenstatus wordt als negatief ervaren)

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- Mensen zijn zich meer bewust van de waarde van de eigen hoeve
- Men wil weten hoe het oude kan worden geïntegreerd binnen nieuwe ontwikkelingen
- Aanwezige kennis moet worden verzameld (klapper, website, databank) en worden uitgewisseld
- Het is verstandig om per doelgroep te opereren (agrariërs, ouderen, jongere generatie)
- Gemeenten moeten met elkaar een identiek monumentenbeleid ontwikkelen

Stellingen

- Eigen haard is goud waard
- Een goede inventarisatie van stijlkenmerken en kennisoverdracht is een basisvoorwaarde voor restauratie. Dit is een taak van de Stichting
- Wanneer er een goed en kwalitatief verantwoord plan is voor het herstel van de boerderij dan is het heel goed mogelijk om comfort en authenticiteit te combineren

Structuur van het erf

Beschrijving

De erfinrichting zoals wij die nu aantreffen is het resultaat van functioneel agrarisch handelen, vroeger en nu. Tegenwoordig hebben veel boerderijen een ander (niet agrarisch) gebruik. Hierdoor zijn erfstructuren gewijzigd. Agrarische en niet agrarische bedrijven komen naast elkaar voor en hebben elk hun eigen kenmerken. Geen enkel erf is identiek ingericht, de verscheidenheid is groot. Toch roepen de overeenkomsten in bijgebouwen en erven een zeker 'Ijsselgevoel' op. De meeste hoeven hebben 'veel ruimte' om zich heen, en hebben een voorname uitstraling. De relatie met het omliggende landschap is van oorsprong sterk. Tegenwoordig worden meer singels en hekken geplaatst. Veel erven hebben nog hun oorspronkelijke structuur behouden.

Er zijn nog diverse oorspronkelijke erfstructuren en elementen te vinden, zoals oude bestratingen, terpen en diverse bijgebouwen. De bijgebouwen zijn soberder uitgevoerd dan het hoofdgebouw zelf. Veel voorkomende bijgebouwen zijn een of meerdere hooibergen, een steltenberg, een wagenschuur, een zomerhuis en een bakhuis. Andere elementen zijn de waterput, de mestput en het houthok.

De schuren en mestvaalten liggen op het achtererf, het bakhuis, het houthok en de waterput op het voorerf. In de 20e eeuw werden veel varkens- en kippenhokken bijgebouwd en in de jaren '70 verschenen nieuwe grotere opstallen, zoals de grote loopstallen, ligboxenstallen en mestsilos. De nieuwe bedrijfsgebouwen staan meestal naast en achter de boerderij.

De toegangswegen zijn vooral als gevolg van de ruilverkaveling en de uitbreiding van de bedrijven op veel plekken verlegd en verhard. De originele bestrating bestond uit zand, braadkoppen (misbaksel van steenfabrieken) of puin. Hier overheen is beton, asfalt of zijn klinkers gelegd. De kwaliteit van de bestrating is vaak slecht. De erfverharding voor en langs de boerderijen bestaat voornamelijk uit grint, gravel, steenslag of gebakken steen.

Hoewel er nog veel oude bijgebouwen bestaan, zijn er in de loop van de tijd ook veel verdwenen. Veel bijgebouwen worden niet of nauwelijks meer gebruikt, waardoor de noodzaak tot onderhoud verdwijnt. Met tijdelijke oplossingen, zoals het gebruik van (golf)platen, wordt hun levensduur verlengd. Deze versobering en de verrommeling doet geen recht aan de uitstraling van de erven. Verder zijn op veel plaatsen nieuwe gebouwen ontstaan.

Knelpunten

- Oude gebouwen (zoals hooibergen en schuren) zijn verdwenen door een gebrek aan functie
- De zoektocht naar nieuwe functies voor oude gebouwen is moeizaam
- De erfverharding is vaak slecht
- De erven worden steeds meer afgesloten door het plaatsen van hekken en af-rasteringen
- Het zicht op nieuwe, niet-passende gebouwen is vaak storend

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- Het besef van behoud en cultuurhistorie is momenteel meer aanwezig dan vroeger
- Activiteiten moeten niet alleen worden gericht op de IJsselhoeven, maar ontwikkelingen kunnen gebiedsbreed worden opgepakt
- Er is een totaalplan nodig voor de bestrating van de erven en voor het onderhoud van de gebouwen
- Er moet een ruimere planologische bestemming komen voor hergebruik van oude gebouwen (denk aan golfterreinen met bijbehorende gebouwen, musea, appartementen, ruimtes voor bijeenkomsten)
- Er moet een databank worden opgesteld voor sloopmateriaal
- Er kan ook gedacht worden aan het herstel van oude gebouwen met gebruik van moderne materialen waarbij constructie en aanzicht worden behouden
- Het is wenselijk om een onderscheid te maken tussen het al dan niet agrarisch gebruik van het erf
- Het erf moet open blijven, er horen geen grote hekken om
- Nieuwe bestrating kan worden gecombineerd met de aanleg van riolering. Daarvoor is een plan nodig

Stellingen

- Gemeenten moeten flexibeler omgaan met functiewijziging
- Ruimere planologische mogelijkheden geven kansen voor behoud en herstel van erven

Landbouwkundig gebruik

Beschrijving

Oorspronkelijk overheerste het gemengde agrarische gebruik. De verhouding tussen akker, fruit en vee was een derde. Dit gemengde gebruik is in de tijd verschoven naar de melkveehouderij. Dit is ook momenteel de grootste agrarische tak. Daarnaast komen ook akkerbouw (voornamelijk maïs, tevens graan, aardappels, voeder- en suikerbieten) en intensieve veehouderij voor.

Het aantal agrarische bedrijven dat nog in functie is, loopt terug. Blijvende agrariërs kopen gronden op van stoppende bedrijven waardoor er een proces van schaalvergroting op gang is gekomen. Voor een duurzame en vitale ontwikkeling in de agrarische sector is schaalvergroting onvermijdelijk maar deze schaalvergroting heeft ook negatieve gevolgen. Karakteristieke landschapselementen zijn in een grootschalige bedrijfsstructuur vaak ongewenst waardoor bepaalde sloten, wegen, boomsingels en bongerds verdwijnen. Dat is jammer want landschap zou door schaalvergroting niet monotoner moeten worden, maar zijn afwisselende karakter moeten behouden. Aan de andere kant: een gezonde agrarische sector is echter nodig om het kenmerkende cultuurlandschap in stand te houden. En boeren spelen een cruciale rol als beheerder van het landschap. Ondanks de schaalvergroting met alle gevolgen van dien houden ze zich namelijk ook steeds vaker bezig met agrarisch natuurbeheer.

Er komen steeds meer niet-agrarische activiteiten. De deel, de schuur en andere bijgebouwen staan vaak leeg. Deze leegstand brengt hoge onderhoudskosten met zich mee. Momenteel zijn er zeer beperkte mogelijkheden voor hergebruik van leegstaande agrarische gebouwen. Verbreding van de gebruiksmogelijkheden van de bijgebouwen en het legaliseren hiervan zijn gewenst.

№ 65785 ✱

Vergunning tot het houden
van pluimvee.

Namens het Bedrijfschap voor Pluimvee en Eieren
verklaart ondergeteekende, Plaatselijk Bureauhouder
van district No. 16 Provincie **Overijssel**

dat: Arduin, W.

(naam en voornamen voluit)

wonende 16

(volledig adres)

geboren 1943 te Wierden

(datum)

in zoverre aan zijn inleveringsplicht eieren 1943 heeft
voldaan, dat hij, gelet op art. 8 van de Verordening op
het houden van eieren (tel. no. 1121 van 1943)

Knelpunten

- Schaalvergroting tast kenmerkende landschapselementen aan
- De mogelijkheden voor hergebruik van vrijkomende agrarische gebouwen is te beperkt

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- Het afwisselende landschap kan worden behouden door landschapsonderhoud
- Er is een toenemende vraag naar een nieuwe functie voor oude gebouwen
- Er is vraag naar nieuwe bouwblokken
- Het zou mogelijk moeten zijn om een zogenaamde 'plattelandsbestemming' in te voeren, waardoor er ruimte komt voor niet- of semi-agrarische activiteiten (zoals de verbreding van landbouwactiviteiten, de verkoop van agrarische producten, ambachtelijke activiteiten en kleinschalig toerisme zonder verkeers-aantrekkende werking)

Stellingen

- Over 10-15 jaar is de IJsselvallei een nieuw Wassenaar of een nieuw Uddel geworden
- Het makkelijker maken van een functiewijziging stimuleert het hergebruik van vrijkomende (agrarische) gebouwen
- De overheid (provincie, gemeente) moet faciliteren in het behoud van de plattelandsfunctie
- De IJsselvallei vraagt om creatieve en commerciële mensen

Bepanting & Structuur van het Landschap

Beschrijving

Kenmerkende landschapselementen in de IJsselvallei zijn meidoornhagen, kolken, oude fruitbomen (boomgaarden), onverharde wegen, populieren en (knot)wilgen. Het afwisselende landschap waarin de IJsselhoeven liggen heeft een verzorgde uitstraling. De ruilverkavelingen en dijkverzwaringen hebben grote invloed gehad op de landschapsstructuur. Het oorspronkelijk gedifferentieerde, kleinschalige landschap werd er rechter en kaler door. Veel bongerds zijn verdwenen. Het gebied wordt inmiddels steeds toegankelijker voor recreanten en toeristen, onder andere door het openstellen van landgoederen voor wandelaars en andere nieuwe wandel- en fietsroutes.

Het noordelijke en het zuidelijke deel (het Wapenveldse Broek in het noorden en de Wilpse en Voorster Klei in het zuiden) hebben het meest open en weidse karakter. Solitaire bomen accentueren de openheid. Vooral de dijken dienen als tribune om de enorme weidheid van het rivieren- en aansluitende polderlandschap waar te nemen.

In het zogenaamde middengebied (het polderlandschap nabij Nijbroek en Welsum) komt de afwisseling tussen openheid en beslotenheid optimaal tot uiting. Behalve de dijken zorgen ook de terpen voor subtiele hoogteverschillen. De openheid wordt hier geaccentueerd door verspreid liggende boerderijen, de overwegend rechte verkaveling met lange strakke lijnen, rechte sloten en zuid-noord lopende weteringen. Populieren langs de wegen en weteringen versterken het open, strakke en rechte landschap. Een meer besloten karakter ontstaat door de aanwezigheid van boomgaarden, afscheidingen van meidoornhagen, wilgen en oude bomen.

Het meest besloten is het landschap van de landgoederengordel rondom Twello en de kleinschalige verkaveling op de zandgronden richting Klarenbeek.

Knelpunten

- Door de natuurontwikkeling (ruige natuur) in de uiterwaarden transformeert het landschap naar een niet passend, besloten gebied
- Kenmerkende landschapselementen zoals sloten, losse hoogstambomen, houtwallen, meidoornhagen, knotwilgen, bongerds, ervewegen en terpen verdwijnen
- Er is een grote druk op het gebied
- Het landschap verrommelt
- De glastuinbouw is op zoek naar nieuwe uitbreidingsmogelijkheden

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- Het kleinschalige karakter (meidoornhagen, knotwilgen, fruitbomen, etc.) en de oude landschapsstructuren (zandwegen, terpen, sloten) moeten worden bewaard en hersteld. Geld en tijd ontbreken om dit te realiseren
- De effecten van 'Ruimte voor de rivier' hebben grote consequenties voor de ontwikkeling van het gebied. Daar moet, waar nodig, op worden ingesprongen
- De gevolgen van het Reconstructieplan en de ontwikkeling van zogenaamde 'sterlocaties' moeten nauwlettend in de gaten worden gehouden
- Solitaire bomen en boomgroepen moeten worden behouden
- Landschapsonderhoud kan uit handen van boeren worden genomen
- Er moet aandacht zijn voor het behoud van koeien in de wei en voor vogels

Stellingen

- Er ontbreekt een helder omschreven landschapsperiode die kan dienen als referentie voor de ontwikkeling van het landschap (uiterwaarden, gecultiveerd landschap)
- Cultuurhistorische kenmerken kunnen worden hersteld op moderne leest, waarbij het economisch nut moet worden meegenomen
- Een goede financiële regeling is een basisvoorwaarde om oude landschapsstructuren en –elementen te herstellen

Bepplanting op het erf

Beschrijving

Markant zijn de grote bomen (meer dan 100 jaar oud) op de IJsselerven. De erven hebben status die tot uiting komt in de allure van de gebouwen en de siertuinen op het voorerf. Veel IJsselhoeven hebben een tuin volgens de principes van de Engelse landschapsstijl. Deze soms parkachtige (slinger)tuinen hebben markante solitaire bomen, zoals de rode beuk, de plataan, de esdoorn, de linde, de magnolia of de kastanje en sierstruiken zoals de rododendron, de sering en de sneeuwbal. Ook groepen taxus, thuja's en chamaecyparissen komen voor. Ovale vormen en gebogen lijnen komen terug in grasvlakken, vijvers, het padenpatroon en het borderpatroon. Gebruik van grint voor het huis en grint- en zandpaden zijn karakteristiek. Op veel erven komen houten hekjes en paaltjes voor (veelal donkergroen met wit).

De boerentuinen zijn van oudsher praktisch ingericht. Naast de siertuin kwamen andere beplantingselementen voor zoals moestuinen, fruitbomen (hoogstam), notenbomen (voor de eigen voedselvoorziening), lei/knotlindes als zonnescherm (wanneer er geen monumentale bomen stonden) en meidoornhagen voor de veekering. De moestuinen lagen aan de voor- en zijkant van het erf en waren soms deels omgeven door een stenen muur.

Op veel erven in de IJsselvallei zijn deze kenmerkende eigenschappen nog aanwezig. Ze worden door zowel bewoners als recreanten hoog gewaardeerd. Door de erven heeft het gebied een chique uitstraling. In veel gevallen is echter gebleken dat de sierbepplanting op het voorerf is verdwenen. Deze leeft alleen nog in de herinnering van huidige en vroegere bewoners voort.

Knelpunten

- Oude bomen nemen veel licht weg en maken de entree van de hoeve vochtig
- Sierbeplanting en oude elementen zoals moestuinen, moestuinmuren, boomgaarden, hagen en oude bomen zijn verdwenen of in vervallen staat (gebrek aan functie, tijd, geld)
- Er is vraag naar herstel van karakteristieke erfbeplanting maar de informatievoorziening over beplanting en erf is niet direct voorhanden. Voor een passende (her)inrichting is advies nodig. Specifiek onderzoek naar de beplanting op de erven (bomen, struiken, vaste, één- en tweejarige planten, bollen, knollen) is nooit gedaan
- Het onderhoud van de tuin kost veel tijd en geld

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- De Stichting IJsselhoeven kan dienen als informatiepunt voor streekeigen beplanting in tuin en op erf. Dat kan door middel van een eigen brochure, hulp bij het opstellen van een erfplan, het helpen bij subsidie-aanvraag of verwijzing naar derden
- Bewoners kunnen samen bongerd aanplanten. Ook de verwerking en de afzet van IJselfruit kan samen worden opgepakt.
- Men moet zuinig zijn op de monumentale bomen. Karakteristieke landschapstuinen (sierelementen) zouden opgeknapt moeten worden
- Bewoners moeten hulp krijgen bij het maken van een totaalplan voor het gehele erf (met een scheiding tussen het woon- en het werkerf) en de beplanting (praktisch, karakteristiek en onderhoudsvriendelijk)
- Er moet een informatiepunt of -document komen voor advies over erfbeplanting (praktisch en ontwerpmatig)

- Er is behoefte aan een ‘databank’ per gebied met vrijwilligers die mee willen werken aan het onderhoud en behoud van de erven (ruilsysteem voor diensten)

Stellingen

- Sociale veranderingen leiden tot aangepaste beplanting van de erven. “Tweeverdieners hebben geen tijd voor de moestuin”
- Inzichtelijke en toegankelijke informatie over erfbeplanting is van cruciaal belang voor het behoud en het opnieuw inrichten van de IJsselerven
- Streekeigen beplanting verhoogt de beeldkwaliteit van de IJsselhoeven

“De IJsselboerderijen en erven stralen kracht en gedrevenheid uit, de bewoners ook!
Heerlijk om mee te werken!”

Ingrid van Herel

Sociale aspecten

Beschrijving

Men is trots op het gebied en op de eigen hoeve. De hoeve kent vaak een lange bewoningsgeschiedenis van vele generaties binnen een familie. Van oorsprong bestaat een hecht gemeenschapsgevoel door hetzelfde boerenbelang. Men wil dit hechte gemeenschapsgevoel graag behouden. Er zijn nog steeds ‘noaberplichten’. In het verleden was de kerkgemeenschap bepalend voor contacten;

dit is niet meer zo. Tijdens de Mond- en Klauwzeer epidemie (MKZ) kwam de saamhorigheid weer duidelijk naar boven en zijn er ook nieuwe contacten ontstaan tussen burgers en boeren. Het MKZ monument is nu een symbool voor de verbondenheid met elkaar.

Er is een verschuiving gaande van een agrarische naar een woonfunctie met nevenactiviteiten. De afname in de agrarische sector heeft tot gevolg dat boerderijen steeds vaker worden verkocht aan zogenaamde ‘allochtone’ nieuwe bewoners van buiten het gebied. Hierbij verkoopt men het liefst aan mensen die zorg dragen voor de hoeve. Een bijkomend effect van de toestroom van nieuwkomers is dat de belangen niet meer hetzelfde zijn en dat de boeren geen vuist kunnen maken.

Aandacht voor sociale samenhang tussen autochtoon en allochtoon, tussen ‘oud’ en ‘nieuw’ is nodig. De interactie tussen oud en nieuw kan breder worden getrokken richting materiaalgebruik voor onderhoud en restauratie. Er is zeker ruimte voor extreem ander materiaalgebruik, waardoor het oude duidelijk verschilt van het nieuwe. Het is een uitdaging voor nieuwkomers om nieuwe dynamiek en sociale cohesie in het gebied te brengen, met respect en waardering voor het ‘oude’.

Oude gebouwen, waaronder hoeven, maar ook molens, kerkgebouwen, dorpshuizen en dorpscafés vertonen een directe verbinding tussen het huidige en historische gebruik van het gebied. Aandacht en respect voor het historisch perspectief is vanuit sociaal-cultureel oogpunt belangrijk. Door minder agrarisch gebruik en bij gebrek aan een nieuwe bestemming worden oude gebouwen niet voldoende onderhouden. Geconstateerd wordt dat de grote financiële last om hoeven te onderhouden en in stand te houden ook sociaal zijn weerslag vindt in het gebied.

Knelpunten

- Buurtgevoel en de sociale binding nemen af; nieuwkomers dragen niet altijd bij aan de sociale samenhang, soms juist wel
- De hoge onderhoudskosten van de boerderijen werken door in de sociale verhoudingen
- Verruiming van bestemmingsplannen is essentieel om het platteland leefbaar te houden

Aandachtspunten voor ontwikkeling

- Er moet aandacht zijn voor multi-culturaliteit in het gebied en de samenhang tussen 'oud' en 'nieuw'; een informatiepakket voor nieuwe bewoners zou goed zijn
- Bijgebouwen kunnen worden gebruikt voor recreatieve doeleinden, mantelzorg, appartementen, ateliers, etc.
- Er moeten meer mogelijkheden komen voor dubbele bewoning en andere verruiming van de woonbestemming
- Wanneer bewoners investeren in hun hoeve voor het algemeen belang (dat zijn niet altijd direct noodzakelijke investeringen voor de bewoonbaarheid) zouden ze daarvoor een fiscaal voordeel moeten krijgen

Stellingen

- De verantwoordelijkheid voor sociale cohesie en het gemeenschapsgevoel ligt bij de nieuwe en de huidige bewoners
- De verruiming van de mogelijkheden en minder regels (bewoning plus hergebruik VAB's) behoren tot de basisvoorwaarden om de hoeven in stand te houden en een nieuwe sociale betekenis aan het platteland te geven.

